

Bijlage 6

Bijlage 6. Juridische betekenis

De richtlijn bevat aanbevelingen van algemene aard. Het is mogelijk dat deze aanbevelingen in een individueel geval niet van toepassing zijn. Er kunnen zich feiten of omstandigheden voordoen waardoor het wenselijk is dat in het belang van de mantelzorger en/of de naaste van de richtlijn wordt afgeweken. De toepasbaarheid en de toepassing van de richtlijn in de praktijk is de verantwoordelijkheid van de verzorgende, verpleegkundige en verpleegkundig specialist.

Juridische kaders bij het bespreken en delen van informatie met derden over de overbelasting bij mantelzorgers

Beroepsprofiel en beroepscode

Het is de rol van de verzorgende, verpleegkundige en de verpleegkundig specialist om de cliënt en zijn/haar systeem (mantelzorgers) te ondersteunen in het 'zich samen redden' (Canadian Medical Education Directions for Specialists CanMEDS) <https://kwaliteitsregister.venvn.nl/Aanbieders/CanMEDS> https://www.venvn.nl/portals/1/nieuws/ouder%20dan%202010/3_profiel%20verpleegkundige_def.pdf. In deze visie van zelfmanagementondersteuning zijn mantelzorgers bij de zorg betrokken en is het essentieel om met mantelzorgers samen te werken als gelijkwaardige partners (V&VN 2015). Ook in de beroepscode staat dat de verzorgende, verpleegkundige en verpleegkundig specialist samen werkt met de mantelzorger(s) van de zorgvrager (CGMV et al., 2015). Dat betekent dat de verzorgende, verpleegkundige en de verpleegkundig specialist (mits de naaste daar mee instemt):

- de mantelzorger(s) kent en betreft bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van het verpleegplan, zorg(leef)plan of behandelplan;
- de mantelzorger(s) ondersteunt en begeleidt bij een goede zorgverlening aan de naaste;
- de mantelzorger(s) ondersteunt en begeleidt bij eventuele hulpvragen en de mate van draaglast van de mantelzorger(s) van tijd tot tijd bespreekt.

Voor een goede samenwerking met mantelzorgers en andere professionals is het van belang dat het duidelijk is wie het aanspreekpunt is. Het aanspreekpunt houdt alle betrokkenen op de hoogte van de situatie.

Omgaan met het beroepsgeheim

De handreiking 'Hoe ga je om met het beroepsgeheim?' (<https://www.venvn.nl/Artikelen/ID/21850/Hoe-ga-je-om-met-het-beroepsgeheim>) gaat uitgebreid in op de privacy van de mantelzorger. De verzorgende, verpleegkundige of verpleegkundig specialist kan natuurlijk ook andere professionals, zoals de huisarts of de leerkracht uitnodigen samen met de mantelzorger uitnodigen voor een gezamenlijk gesprek. 'Praten met' is beter dan 'praten over'.

De verzorgende, verpleegkundige en verpleegkundig specialist heeft een geheimhoudingsplicht (CMVG, 2015). Het beroepsgeheim zorgt voor bescherming van de vertrouwensrelatie van de verzorgende,

verpleegkundige en verpleegkundig specialist met de naaste en zijn/haar mantelzorger(s). In het beroepsgeheim staat dat je alleen informatie geeft van en over de mantelzorger aan andere professionals als hij/zij daar schriftelijke toestemming voor heeft gegeven (Vilans, 2016). De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is dan van toepassing. Het betreft dan alleen 'relevante' informatie, dat wil zeggen de informatie die nodig is voor de uitvoering voor (een deel van de) zorg en begeleiding van de mantelzorger (Ekker et al., 2013; <https://www.nictiz.nl/wp-content/uploads/2013/05/Wet-en-regelgeving-in-de-zorg.pdf>).

In het zorgplan kan deze toestemming worden vastgelegd en worden aangegeven om welke andere professional het precies gaat. Ook moet het doel van het bespreken en delen van informatie duidelijk worden aangegeven. Een eventuele hulpvraag van de mantelzorger komt dan niet in het zorgdossier van de naaste, maar in een apart dossier van de mantelzorgers (NCJ, 2015; <https://assets.ncj.nl/docs/f0fc4645-cd93-434a-a723-bdac3af677fa.pdf>).

Op 1 januari 2020 is de Wet zorg en dwang (Wzd) ingegaan (<https://www.dwangindezorg.nl/nieuwe-wetgeving/veelgestelde-vragen-wzd>). Deze wet vervangt de huidige Wet Bijzondere Opnemings Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ). In deze wet krijgen familieleden een volwaardige juridische positie. Belangrijke verandering is dat een opname niet per sé noodzakelijk is en dat iemand ook thuis verplichte zorg kan ontvangen.

Zwaarwegend belang

Als de mantelzorger geen toestemming geeft voor het bespreken en delen van informatie met andere professionals, dan kan 'vitaal' ofwel 'zwaarwegend belang' een reden zijn om toch de gegevens te verstrekken of te bespreken. Bijvoorbeeld een dringende medische noodzaak, een melding van huiselijk geweld of onverantwoorde zorg, of een dringende situatie van leven of dood (Maessen, 2019; <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Handreiking-gegevensuitwisseling.pdf>).

Bij de afweging of er sprake is van vitaal of zwaarwegend belang dienen de volgende vragen te worden gesteld:

- Is alles in het werk gesteld om toestemming van de mantelzorger te verkrijgen?
- Verkeert de geheimhouder (de zorgprofessional) in gewetensnood door het handhaven van de geheimhoudingsplicht of heeft hij/zij slapeloze nachten?
- Is er geen andere weg dan doorbreking van de geheimhoudingsplicht om het probleem op te lossen?
- Levert het niet doorbreken van de geheimhoudingsplicht ernstige schade op voor de naaste, voor de mantelzorger of voor een ander?
- Is het vrijwel zeker dat doorbreking van de geheimhoudingsplicht de schade kan beperken of voorkomen?

Als al deze vragen positief worden beantwoord kan de geheimhoudingsplicht worden doorbroken.

De Kindcheck

De Wet Verplichte Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht professionals een meldcode te gebruiken. Deze meldcode helpt professionals goed te reageren op signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De Kindcheck is onderdeel van deze wet (<https://www.augeo.nl/kindcheck>; Augeo, 2013). Anders dan bij professionals in bijvoorbeeld jeugdzorg en onderwijs die voornamelijk afgaan op *kindsignalen*, vraagt de Kindcheck om het in kaart brengen van *oudersignalen*. Ernstige problemen bij

volwassenen kunnen leiden tot een vermoeden van onveiligheid en mogelijk kindermishandeling, met alle stappen die daar op basis van de Wet Meldcode bij horen. Met de introductie van de Kindcheck levert de wet een wettelijke omschrijving van deze mogelijkheden voor signalering. Ook het contact met een adolescent waarbij de professional zich zorgen maakt over eventueel aanwezige broertjes en zusjes in het gezin kan aanleiding zijn voor het uitvoeren van de Kindcheck (<https://www.meldcode.nu/kindcheck>).

Voorbeeld van een toestemmingformulier met betrekking tot het bespreken en delen van informatie met derden over de overbelasting bij mantelzorgers

Met dit formulier geef ik(naam een functie zorgprofessional) van (naam organisatie)..... toestemming om gegevens over mij te bespreken, informatie te delen en gegevens te verwerken. Het kan gaan om gegevens over mij die door de zorgprofessional worden geregistreerd, gegevens die worden opgevraagd bij andere hulpverleners of instellingen of gegevens over mij die door de zorgprofessional worden verstrekt aan anderen.

Hieronder kruis ik voor welke gegevensverwerkingen ik toestemming geef.

Ik geef toestemming onder deze voorwaarden:

- Mijn toestemming geldt alleen voor de hieronder beschreven redenen, gegevens en personen of instellingen. Voor nieuwe uitwisseling van gegevens vraagt de zorgprofessional mij opnieuw om toestemming.
- De zorgprofessional informeert mij over de gegevens die over mij worden uitgewisseld en de gegevens die over mij worden geregistreerd. Dat betekent bijvoorbeeld dat de zorgprofessional mij uitlegt om welke specifieke gegevens het gaat en waarom deze gegevens noodzakelijk zijn om mij te kunnen helpen.
- Als gegevens niet (meer) noodzakelijk zijn zal de zorgprofessional deze niet registreren dan wel verwijderen.
- Ik kan ervoor kiezen om geen toestemming te geven of om alleen voor bepaalde delen toestemming te geven. De zorgprofessional legt uit wat de gevolgen voor mijn hulpverlening zijn als ik (voor bepaalde) gegevens of personen geen toestemming geeft.

Ik mag mijn toestemming op elk moment intrekken. In sommige gevallen zal het intrekken van toestemming gevolgen hebben voor mijn hulpverlening. De zorgprofessional zal mij hier van geval tot geval over informeren. Deze toestemming is een jaar geldig.

Gegevens over mij op te nemen in het registratiesysteem:

Ja / Nee

Gegeven mogen over mij worden opgevraagd bij:

Huisarts A

De gegevens

.....

Ja / Nee

Deze gegevens zijn nodig omdat

.....

Consulent mantelzorg B

.....

Ja / Nee

Deze gegevens zijn nodig omdat

.....

Werkgever C

De gegevens

.....

Ja / Nee

Deze gegevens zijn nodig omdat

.....

School D

De gegevens

.....

Ja / Nee

Deze gegevens zijn nodig omdat

.....

Website goed vertegenwoordigd

De website www.goedvertegenwoordigd.nl is een wegwijzer voor het regelen en uitvoeren van goede vertegenwoordiging voor familie en naaste als die de regie zelf niet (meer) kan voeren.

Deze website is gemaakt onder verantwoordelijkheid van de Landelijke Vereniging Mentorschap Netwerk Nederland (kortweg Mentorschap Nederland, **MN**) en de Branchevereniging van Professionele Bewindvoerders en Inkomensbeheerders (**BPBI**). Het **Ministerie van Justitie en Veiligheid** en het **VSB fonds** hebben de totstandkoming van GoedVertegenwoordigd.nl mede gefinancierd.

De voorlichtingsactiviteiten van **MN** worden mede gesubsidieerd door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.